

¶unt esse uita, l. *sed si plures*, §. *filio*, eod. tit. Quid etiam si succedatur ex vulgari tacita comprehensa in expressa pupillari, an etiam veniant bona impuberis? Dynus tenuit, quod sic, per textum in l. *qui fundum*, §. *coheres*, D. *ad leg. Falcid.* Bart. in dict. l. infra, in princ. col. 10. tenet idem in hoc dicendum, quod dictum supra fuit, quando succeditur ex expressa vulgari, et cum Bart. communiter Doctores tenent, prout attestatur Socin. in dic. l. 1. col. 3. fol. 13. Veniet etiam in pupillari legitima filii cum prælegatis, l. *ex tribus*, C. *de inoffic. testam.* non tamen habebit substitutus bona per pupillum alienata ante suam mortem, secundum Angel. et Imol. in l. *Marcellus*, §. *res quæ*, D. *ad Trebell.* dummodo alienata sint ex iusta causa, et debito modo; aliàs non tenebit alienatio, l. 1. §. 2. vers. *sed non nullos*, D. *de tutel. et ration. distrah.* vide per Alexand. in dict. §. *res quæ*, et Bald. in l. *nec ei*, §. *eorum*, D. *de adopt.* Item si bona alienata erant talia, quæ sine causa et solemnitate alienari potuissent, iuxta l. *lex quæ tutores*, C. *de admist. tutor.* alienatio non revocaretur; nam ut dicit Francisc. de Aret. substitutio pupillariorum, quæ inventa est favore pupilli, ut in dict. l. *ex tribus*, C. *de inoffic. testamen.* non debet pupillo tollere facultatem disponendi inter vivos de rebus suis, et sibi præiudicium inducere, l. *quod favore*, C. *de legib.* quod etiam patet, quia talis substitutio est testamentum pupilli, ut dicit ista lex, et nemo ex proprio testamento obligatur ad non alienandum, ut in l. *nemo*, D. *de regul. jur.*

(3) *Del moço.* Probat hie; matrem pupilli, etiam quoad legitimam excludi per expressam pupillarem. Adde l. *Papinianus*, §. *sed nec impuberis*, D. *de inoffic. testam.* et clariùs habetur in cap. *si pater, de testam.* lib. 6. in fin. et hoc tenet Bart. et ceteri Doct. communiter, in dict. 2. l. in princ. in 3. effectu pupillariorum substitutionis. D. eod. Archidiacon. tamen in dict. cap. *si pater.* dicit hoc procedere jure fori, non jure poli, argumento cap. fin. 17. quæst. fin. juneta l. *nam et si parentibus*, D. *de inoffic. testam.* Socin. in dict. l. 2. col. 8. vera. *circa tertium effectum*, referens hoc dictum Archidiaconi, in confirmationem ejus adducit, quod videtur contradicere æquitati naturali, quod mater excludatur in totum, ut patet ex pulchre adductis per Bald. in l. *precibus*, post princip. vers. *circa tertium*, C. *de impub. et aliis*, et quando lex positiva contradicit naturali æquitati, non ligat in foro conscientie, ut voluit notabiliter Innoc. in cap. *quia plerique, de immunit. eccles.* Unde inferitur, quod non possit substitutus in foro conscientie retinere legitimam debitam matri, et quod per denuntiationem evangelicam ad eam præstandam cogi possit, argumento notatorum per Bart. in Extravagant. *ad reprimendum*, in verbo *per denuntiationem*. Idem tamen Socius ibidem dicit, istam opinionem Archidiacon. esse valde dubiam, qui lex positiva, quæ non est nutritiva peccati, ligat, et debet servari in foro conscientie; allegat Joann. Andr. post S. Thonam, in cap. *quantum, de usur.* lib. 6. et quod non peccat, qui auctoritate canonis aliquid facit, 25. quæst. 4. cap. *qui peccat*; nec lex canonica permittit aliquid cum peccato, ut in cap. fin. *de præscript.* bona glossa in cap. *cum contingat, de jurejur.* Subdit tamen Socius, quod teneatur menti dictum Archidiaconi propter ejus auctoritatem; quia poteris aliquando ratione concordie aliquid consequi. Et certè istud dictum Archidiacon. videtur durum, cum legitima etiam filio debita, potest tolli per statutum, ut est conclusio Bart. in l. *Titio centum*, §. *Titio genero*, D. *de condit. et demonst.* cum quo multi Doctores tenent; licet communis conclusio sit, quod possit minui, non autem in totum tolli, ut attestatur Decius, consil. 106. *et pro tenui, etc.* quæ debet limitari, quando filius non haberet, unde se aleret; nam si haberet, in totum tolli posset, secundum Abb. in cap. *Raynutius*, col. 5. *de testam.* et cum communiter matres habeant ad alimenta aliàs, et prout in plurimum transeunt ad secundas nuptias, justum fuit et æquitati consonum remedium legale, et canonicum providendi filio, et patri, et ejus familie per paternam pupillarem substitutionem; et multò fortius hæc procederent in legitima debita matri, ut in totum possit excludi, cui non est ita debita legitima, sicut descendentibus, ut in dict. l. *nam et si parentibus*, et tradit latè, et pulchre Guilliel. Bened. in repetit. dict. cap. *Raynutius*, in verbo *et uorem nomine Adelasiam*, fol. 52. cum seq. Si tamen mater esset valde pauper, ita quod non haberet alimenta, tunc posset agere contra substitutum pupillarem ad alimenta, qui est hæres filii, ut in l. *si quis à liberis*, §. *item scriptum*, D. *de liber. agnosc.* l. 6. et quæ ibi dixi, tit. 19. *Partit.* 4. et prædictam conclusionem, quod mater excludatur per pupillarem expressam, extendit etiam, si substitutus sit

turpis persona, ut probatur in dict. §. *sed neque impuberis*, juneta Gloss. et ibi tenet Angel. Vide quæ dixi supra eod. l. 5. in gloss. fin.

(4) *Heredar.* Debet enim substitutus esse capax tempore testamenti, et mortis pupilli, et etiam tempore aditæ hæreditatis, ut in l. *si is, qui hæres*, et ibi Bart. D. *de vulgar. et pupill.* et quid si substitutus sit filius naturalis, vel spurius testatoris? Vide l. *si is, qui ex bonis*, D. *de vulg. et pupill.* ibi Bart. et Doctor.

(5) *Deste libro.* Fortè dicit, propter ea, quæ habentur in l. 8. tit. 13. infra ead. *Partit.* et in dict. l. *si is, qui ex bonis*, D. *de vulgar. et pupill.* et l. 22. tit. 3. ead. *Partita.*

LEY VIII. — Si muere el moço a quien es dado substituto, como puede heredar el substituto lo suyo.

Muriendo el moço, a quien el padre, o el abuelo (a) ouiesse dado otro heredero substituto, en la manera que dizen pupilar; si este substituto quisiere heredar tan solamente los bienes que fueren del padre del huerfano, e non los que ouiera el moço de parte de su madre, o de los parientes della; dezimos (1), que si este substituto fuesse establescido por heredero en vno con el moço (2) (b) en el testamento de su padre, e otrosi, si le fue dado por substituto (3), que estonce conuiene en todas guisas, que sea otrosi heredero (4) en los bienes del moço, maguer non quiera (c); o los desampare todos (5). Mas si el moço, quando era biuo, e aquel que fue establescido por heredero en su lugar, se acordassen de so vno, que non quieran entrar los bienes del padre de aquel moço; si en aquel mismo testamento ouiesse establescido el testador a otro alguno (6) por heredero con ellos (d), estonce, si muriessse el moço ante que fuesse de edad, el substituto sobredicho heredara por la pupilar substitution, e non entrara en los bienes del padre del moço, si non quisiere: mas heredarlos ha aquel que fue establescido por heredero con ellos (e). Pero si el testador diessse substituto al moço, en la manera que es dicha pupilar tan solamente, e non lo establesciesse por heredero de so vno con el fijo, assi como sobredicho es; si el moço quisiere ser heredero en los bienes de su padre, e entrare en ellos (7), conuiene que el substituto sea heredero, tambien en la heredad del testador, como en los otros bienes del moço, si muriere ante que sea de edad; e de otra guisa non lo podría auer (8) (f).

(a) Véase nuestra nota 1.ª á la L. 5 de este título.

(b) Como los hijos non pueden ser perjudicados en su legitima, pues que son herederos forzosos, únicamente podrá concurrir con ellos algun extraño quando el testador le haya dejado el quinto de sus bienes, que es lo único que el padre puede dejar libremente á quien quiera. Véase nuestra nota última á la L. 5 de este título.

(c) Actualmente no existe esta obligacion, pues como hoy non son incompatibles los herederos testamentarios y los legitimos, segun la famosa L. 1, tit. 18, lib. 10 de la N. R., pueden estos suceder en los bienes que el substituto no quisiere admitir.

(d) Véase nuestra nota 2.ª á esta misma ley.

(e) En el caso de que le acomode y se funde este derecho en la voluntad presunta del testador.

(f) Repetimos nuestra nota 3.ª á esta misma ley.

LEY VIII. — Si pater instituat hæredes duos filios, et uno instituto alium substituat, et moriatur institutus, necesse habet substitutus pupillariter omnia bona pupilli agnoscere, nec paterna potest repudiare, et alia adire, vel è contra; si tamen alius tertius fuerit in tes-

tamento patris institutus, et mortuus, dum viveret, convenit cum superstitibus substituto de repudiando bona paterna, tunc mortuo pupillo, substitutus succedit pupillariter in bonis pupilli mortui, et potest, si velit, paterna bona repudiare, et in tali casu habebit paterna bona tertius hæres patris, aliàs non. Hoc dicit.

(1) *Dezimos.* Ortum habet ista lex à l. *quidam eulogio*, C. *de jur. deliber.* et à l. *quæsitum*, et à l. *si pupillus*, D. *de acquir. hæred.* et à l. *pater*, D. *de privileg. creditor.* et à notatis per Azo. in summa C. *de impub. et aliis substit.* col. 3. vers. *an autem institutus.*

(2) *Con el moço.* Idem esset dicendum, si pupillus esset ex hæredatus, et iste alius, sive sit extraneus, sive frater pupilli, fuisset institutus in totum, quia in tali casu acceptando paternam, cogitur acceptare pupillarem, secundum Joan. de Imol. in l. *qui patri*, D. *de acquir. hæred.* in l. *quod supra quadrantem*, D. *ad leg. Falcid.* ubi Glossa reputata singularis voluit contrarium; sed cum Joan. de Imol. tenet Alexand. et Jason. in dict. l. *quidam eulogio*, quia militat ratio l. *sed et si plures*, §. *quos possum*, D. *de vulg. et pupil.* quæ fuit ratio fundamentalis istarum II. secundum Bart. post Din. in l. fin. D. *de acquir. hæred.* ubi Bart. plenè discutit per latam distinctionem, quam facit in 3. fin. colum. ubi videbis alios casus ultra positos per istam legem.

(3) *Substituto.* Procedit hoc, sive sit expressa pupillaris, sive tacita contenta in vulgari, quia etiam militat ratio dicti §. *quos possum*, de qua in præcedenti glossa, et satis probat ista lex, cum generaliter loquatur, et l. *qui patri*, D. *de acquir. hæred.* ubi Alexand. post Roma. et in dict. l. *quidam eulogio*, ubi etiam Jaso.

(4) *Heredero.* Ipse, si vivat, intellige, et etiam si decesserit ante pupillum, quia adhuc ejus hæres cogitur adire, seu acceptare pupillarem hæreditatem, ut est casus singularis in dict. l. *qui patri*, D. *de acquir. hæred.* Quid si adivit coactus ad petitionem fideicommissarii hæreditatem paternam, an etiam tunc procedat ista lex? Vide Alexand. post Bart. et Rapha. Cuma. in l. *ita tamen*, §. *qui suspectam*, D. *ad Trebell.* tenentes, quod sic, quia tunc etiam militat ratio dicti §. *quos possum*, icèt Jaso. in dict. l. *quidam eulogio*, dicat, quod hoc non est sine magna dubitatione.

(5) *Todos.* Id est, ut nec paternam, nec pupillarem substitutionem acceptet; nam si prius acceptet paternam, non poterit postea deserere eam, et pupillarem, l. *sicut*, C. *de repud. hæred.* Bart. tamen in dict. l. fin. col. 3. D. *de acquir. hæred.* per l. *cum hæreditate*, D. eod. vult, quod si obvienti pupillari hæreditate, vellet repudiare paternam, quod potest hoc facere, ne et habeat pupillarem; cujus dictum videtur approbari per istam legem Partitarum: sed tene contrarium, prout etiam tenuit ipsemet Bart. sibi contrarius in l. *testamento*, C. *de impub. et aliis*, et Ang. in l. *qui patri*, D. *de acquir. hæred.* Joan. de Imo. in dict. l. fin. col. 2. Paul. de Castr. in dict. l. *quidam eulogio*, col. 4. C. *de jur. deliber.* ubi etiam respondet ad dictam l. *cum hæreditate*, et istam legem Partitæ intellige, ut dixi; vel etiam potest intelligi, quod si est minor, cum adivit, et restituitur contra aditionem, sic restitutus utramque hæreditatem deserat. Sed quid si institutus, qui erat minor, restituitur contra aditionem paternæ hæreditatis, et sic restitutus velit habere pupillarem ex substitutione, an possit? Videtur hic probari, quod non: contrarium tamen videtur de mente Azo in summa C. *de impub. et aliis substit.* col. 3. ubi dicit, quod si impubes adivit paternam hæreditatem, et decessit in pupillari ætate, et ejus substitutus velit in integrum restitui, ut repudiet portionem paternæ hæreditatis delatæ sibi ex persona impuberis, quod fortè restituatur, sicut etiam pupillus poterat restitui, ut in l. *non solum*, D. *de in integr. restit.* licet Azo videtur loqui in casu, in quo erat alius coheres pupilli, seu in casu, in quo per existentiam sui hæredis tabulæ pupillares erant confirmatæ, ut in l. *si filius, qui patri*, D. *de vulg. et pupil.* Hodie de jure regni videtur idem dicendum, etsi ex testamento paterno hæreditas maneret sine aditione, per l. 1. tit. 2. lib. 3. *Ordinam.* (a) et quia etiam, de jure communi loquendo, si quis restituatur contra hæreditatis aditionem, cum tamen nudo nomine hæres remaneat, et in l. *etsi sine*, §. *sed quod Papinianus*, D. *de minor.* ex eo solo remanent confirmatæ tabulæ pupillares, ut tenet Bart. in dict. l. fin. et est etiam de mente ejus in dict. l. *si filius, qui patri*, ubi etiam Joan. de Imol. et Cuma. et alii moderni illud declarant super l. lectur. illius.

(a) Esta ley de las 00. RR. que cita Gregorio Lopez, corresponde á la L. 1, tit. 19, del Ord. de Alc., y á la L. 1, tit. 18, lib. 10 de la N. R.

T. IV.

(6) *A otro alguno.* A contrario ergò si nullus esset datus coheres, cujus aditione confirmarentur tabulæ pupillares, non posset substitutus habere pupillarem hæreditatem, ut probatur hic, et in l. *sed si plures*, §. *ex asse*, D. *de vulg. et pupill.* sed opponitur l. *si filius, qui patri*, eod. tit. nam cum institutus hic fuerit pupillus, cui datus fuit substitutus coheres cum eo institutus, licet uterque repudiaverit paternam hæreditatem, substitutus habere debet pupillarem, cum existentia sui hæredis pupilli confirmatæ fuerint tabulæ pupillares; sed dic quod talis existentia per dationem coheredis extranei fuit sublata, ut in l. *apud Julianum*, §. *idem Julianus*, D. *ad Trebell.* et sic de jure communi, cum non adeatur hæreditas ex testamento paterno, tabulæ pupillares evanescent; si verò coheres fuisset adire hæres suus, ut filius in potestate, tunc procederet, quod habetur in dict. l. *si filius, qui patri*, et ita declarat Gloss. et Doctor. in dict. l. *sed si plures*, §. *filio*, D. *de vulg. et pupill.* Hodie tamen de jure regni, cum etiam hæreditate non adita valeant relicta, et quæcumque in testamento contenta, videtur, quod etiam si non esset coheres, qui adeat, substitutus habere possit pupillarem hæreditatem, per dict. l. 1. tit. 2. lib. 3. *Ordinam.* (b).

(7) *Entrare en ellos.* Est enim tunc juncta, et facta una hæreditas, patris et pupilli, et ideò non potest illam substitutus separare, ut in l. *sed si plures*, §. *filio impuberi*, D. eod. l. *si pater*, D. *de privileg. creditor.* vers. *at cum substitutus*; si verò pupillus, qui solus fuit institutus, abstinuit se à paternam, tunc substitutus bene potest habere pupillarem, dict. l. *si pater*, et l. *si pupillus*, in princ. D. *de acquir. hæred.* si tamen pupillus, qui adivit, poterat restitui contra immixtionem, vel aditionem, poterit hoc beneficio uti ejus hæres, ut in dict. l. *non solum*, D. *de in integrum restit.* Azo. ubi supra. Bart. post Din. in l. fin. col. 3. ad fin. in 1. membro distinctionis, D. *de acquir. hæred.* sed adverte in hoc, quia glossa magna in vers. *vel melius*, in dict. l. *si pater*, tenuit contrarium per textum; imò quod ex quo substitutus approbavit voluntatem testatoris, adeundo ex pupillari, videtur etiam approbasse aditionem factam per pupillum, secundum voluntatem testantis: et sic quod dict. l. *non solum*, habeat locum in successione ab intestato pupilli, non autem in succedente sibi ex substitutione pupillari: et istam glossam sequitur ibi Bart. dicens esse notabilem ad declarationem dictæ l. *non solum*, et idem vult Joan. de Imol. in dict. l. fin. col. fin. D. *de acquir. hæred.* ubi dicit istam esse singularem limitationem ad dictam l. *non solum*; et casum in dict. l. *si pater*, esse in hoc singularem, et non alibi: Alberic. etiam in dict. l. *si pater*, transit cum dicta glossa post Din. Idem tenet Joan. de Imol. sibi contrarius, in dict. l. *si filius qui patri*, et in l. *sed si plures*, §. *filio*, D. eod. ubi etiam Paul. de Cast. tenet primum dictum Azo. et Bart. in dict. l. fin. Alexand. perpendit istam contrarietatem in dict. l. *quidam eulogio*, col. 2. ubi ipse pro concordia opinionum distinguit, quod, aut sumus in casu, in quo absque aditione seu immixtione pupilli, substitutio pupillaris erat confirmata, ut quia filius erat institutus in potestate absque datione coheredis extranei, et sic existentia suitatis confirmata erat pupillaris substitutio; et tunc nun sequitur ex necessitate, quod substitutus agnoscendo hæreditatem pupilli ex substitutione pupillari, videatur confirmare immixtionem factam à pupillo; et quod tunc merito procedat opinio Bart. in dict. §. *filio*, et in dict. l. fin. secus verò, si erat necessaria immixtio pupilli ad confirmationem substitutionis; ut quia datus erat filio pupillo coheres extraneus. Certè iste articulus est valde mihi dubius, neque ista concordia domini Alexandri multum stringit, licet videatur colorata; et fortè in puncto juris verior est opinio Bartoli in dict. §. *filio*, seu in §. *si ex asse*, et in dict. l. fin. quæ, ut dixi, fuit opinio Azonis, cum dicta l. *non solum*, procedat, sive hæres minoris succedat ab intestato, seu ex testamento; neque de necessitate sequitur, quod adeundo ex pupillari substitutione, videatur approbare aditionem factam per pupillum de hæreditate patris, cum posset dici, quod approbat, ita tamen, ut salvum sibi remaneat beneficium restitutionis sibi competens ex persona minoris, per dict. l. *non solum*, et l. *si pater*, in qua se fundat Glossa ibi; non probat, quod per hoc excludatur substitutus à beneficio restitutionis, quo et ipse minor in casu, in quo esset necessaria immixtio ad confirmationem tabularum pupillariorum, posset restitui; ergo et ejus hæres: et procedit maximè stante hodie dicta l. *Ordinam.* ex qua non egerit aditione ex testamento paterno tabulæ pupillares.

(b) Repetimos nuestra nota á la glosa anterior.

9

(8) *Non lo podría auer.* Habita tamen utraque hæreditate ex agnitione pupillaribus, poterit ex persona minoris restituere, ut dixi in gloss. suprâ proximâ.

LEY IX.—Como aquel que porfijasse algund moço, puede dar substituto.

Si porfijasse algund ome al fijo de otro, que fuesse menor de catorze años, en aquella manera que es llamada en latin, arrogatio (1); e despues desto le dexasse substituto en su testamento otro alguno en lugar deste moço, en oquella manera que es dicha, substitutio pupillaribus; tal substituto como este non heredara en los bienes del moço. Fuera ende en aquella parte, que el moço deua heredar de derecho, en los bienes de aquel que lo porfijó: que es la quarta parte (2) (a) de todo lo del porfijador, e lo al que lo ouiesse dado algund su amigo (3), de aquel que lo porfijó, por amor de aquel su padre adoptio. Mas los otros bienes que viniessen a tal moço como este, de parte de su padre natural, e legitimo, o de otra parte, heredarlos han los parientes mas propinocos del; si su padre natural non ouiesse (4) ordenado alguna cosa en razon dellos en su testamento.

(a) Pero si el arrogante tuviere descendientes legitimos, solo correspondirá al arrogado la quinta parte de los bienes por via de alimentos, pues de otro modo se perjudicaria la legitima de los descendientes.

LEY IX.—Arrogatio filio, potest arrogans pupillariter substituere in quartam solium honorum arrogantis, et ea, quæ intuitu arrogationis ab amico ejus arrogatus est consequutus: in cæteris vero bonis succedunt pupillo venientes ab intestato. Hoc dicit. Hæbit originem ista l. à l. *sed si plures*, §. in arrogato, D. de vulgar. et pupill.

(1) *En latin, arrogatio.* Idem si esset adoptio, ex qua filius transiret in potestatem adoptantis, ut si detur à parte naturali avo, iuxta l. cum in adoptivis, C. de adopt. §. *sed hodie*, Inst. eod. l. 9. tit. 16. 4. Partita.

(2) *La quarta parte.* Quæ debetur arrogato, ut in l. 8. tit. 16. Part. 4. et in l. si arrogator, cum concordant. D. de adoption. et adverte, quod tunc debetur ista quarta, quando filius arrogatus esset impubes, secus autem esset, si esset pubes: quod satis probatur hic in ista l. et in dict. l. si arrogator. et in §. cum autem, Institut. de adopt. et ita tenet, et declarat Salicet. in l. penult. in princ. in 2. col. C. de adopt. et in l. 2. eod. tit. lex tamen 8. tit. 16. Part. 4. de qua suprâ indistinctè loquitur, ut arrogato filio debeatur ista quarta, neque distinguit, sive sit pubes, vel impubes; undè videtur fortè dicendum, quòd illa sit intelligenda secundum istam, scilicèt, quando impubes fuit arrogatus; et quòd aliàs ista quarta non debeatur, sed quòd tunc debebitur arrogato filio puberi, tradit Salicet. in dict. l. 2. vide quæ dixi in dict. l. 8.

(3) *Su amigo.* Adde dict. §. in arrogato, l. sed si plures, D. de vulgar. et pupill. dicitur ergò profectitium quidquid habet filius contemplatione seu occasione patris, vel aliàs, ut hic, et in dict. §. in arrogato, et ibi Bartol. et Doctor. latè. Adde Bartol. in l. annua, §. 1. D. de annuis legal. Abb. cap. sedes, col. 5. de rescrip. Joan. de Plat. in l. 1. C. de castren. omnium Palatinor. pecul. lib. 12. Bald. in l. cum te, C. de donat. aut. nup. adde l. penult. et ibi Bald. C. de jur. deliber.

(4) *Non ouiesse.* Potuit enim pater naturalis, et legitimus ei substituere, ut suprâ eod. l. 5.

LEY X.—Porque razones desfallece la substitucion pupilar.

Desatase (1) la substitucion que es llamada pupilar, por quatro razones. La primera es, quando el moço viene a edad (2) de catorze años, e la moça a doze, a quien establece el substituto. La segunda es, quando tal moço como este pierde la libertad que ha, e la cib-

dad, e la familia. E esto seria, como si fuesse captiuo (3) de los enemigos de la Fe (4); ca por tal prision perderia estas tres cosas sobredichas. Pero si al padre (5) acaesciesse este captiuo, non se desataria porende tal substitucion pupilar, que ouiesse fecha de su fijo que non fuesse captiuo. E la tercera es, quando pierde la cibdad (6), e la familia, e non pierde la libertad: e esto seria, como si fuesse desterrado para siempre en algun lugar cierto. La quarta es, quando pierde la familia (7), e non la cibdad, nin la libertad. Esto seria, como si este fijo atal fuesse emancipado, e non estuiesse en poder de otro, e el mismo consintiesse que le porfijasse otro (8) alguno. Ca estonce mudase en familia agena, porque era ante por si, e se mete en poder de otro, e se faze de la compaña de aquel que lo porfijó. E esso mismo seria, si tal moço como este saliesse de poder de su padre, por qualquier manera (9). E por qualquier destas quatro razones sobredichas, desfallece la substitucion que es llamada pupilar. E aun dezimos, que desfallece, si el moço no quiere ser heredero (10) del testador, que le dio el substituto. Pero si esto fiziesse engañosamente (11) este atal, queriendo mal al substituto, e porende non quiesse ser heredero de los bienes del padre por razon del testamento (12); estonce el Judgador deuele apremiar, que la reciba (a); e si non la quisiere recibir maliciosamente, non mostrando alguna razon derecha por que lo fazia, maguer muriesse ante que fuesse de edad, aura el substituto la herencia del testador (13). Otrosi dezimos, que si despues que el moço desechasse la herencia de su padre, se arrepentiesse, diciendo que queria ser heredero, e pidiera a algun Judgador del lugar, que le entregue de la heredad; estonce bien puede ser heredero: e maguer desfallece la substitucion, porque non quiso a primas entrar la heredad, afirmasse (14) por tal razon como esta, luego que sea entregado della; de guisa, que si muriesse el moço ante que sea de edad de catorze años, heredara el substituto los bienes del testador, e del moço. Otrosi dezimos, que seyendo quebrantado por alguna razon derecha, el testamento que ouiesse fecho algun testador, en que ouiesse dado substituto el padre a su fijo, o algund otro, en la manera que es dicha pupilar, que se desataria (15) (b) la substitucion porende. E aun dezimos que desfallece esta substitucion pupilar, si el padre fiziere despues otro testamento acabado (16). E esso mismo seria, si despues que el padre fizo testamento, e dexó substituto a su fijo, le nasciesse otro fijo (17), o fija.

(a) No procede hoy semejante apremio, pues que nadie puede ser obligado a aceptar una herencia que no le acomode (L. 44 de este título), y por que en virtud de la L. 4, tit. 48, lib. 10 de la N. R. aunque el heredero no admita la herencia, vale el testamento. Así pues dicha ley de la N. R. corrige en este punto á esta de Partida, y por tanto se debe admitir el substituto pupilar cuando el hijo no quiera la herencia de su padre.

(b) Atencion á la glosa de Gregorio Lopez, teniendo presente que la L. 1, tit. de los testamentos, lib. 5, in Ordin. Regal. citada en la misma, corresponde á la L. 4, tit. 49 del Ord. de Alc. y á la L. 1, tit. 48, lib. 10 de la N. R.

LEX X.—Expirat pupillaris substitutio per maximam, mediam, vel minimam capitis diminutionem pupilli: idem si in vita instituentis efficitur sui juris pupillus, aut justa ratione ab hæreditate patris se absteat hæres: sed si injusta, cogitur agnoscere eam: et si ab abstinencia in integrum restituitur, reintegratur substitutio, quæ per abstentionem expiraverat. Item expirat, si testamentum patris posthumi agnatione, vel aliàs infirmatur; aut si pupillus ad ætatem xiv. et pupilla ad ætatem xv. annorum pervenerint. Hoc dicit.

(1) *Desatase.* Ortum habet à notatis per Azo. C. de impuber. et alijs substitut. in summa, col. 5. versic. *expirat pupillaris subst.* et à Glossa in l. in pupillari, D. de vulgar. et pupill.

(2) *Viene a edad.* Id est, quàm primum attingerit quatuordecim annorum ultimum diem in masculo, et duodecim in femina, ut in l. a qua ætate, D. qui testam. Glos. in l. 2. D. eod. Bart. et Alex. in l. in pupillari, D. de vulgar. et pupill. posset etiam pater minori tempore taxare metam pupillaris substitutionis, l. si quis ita, D. eod.

(3) *Fuesse captiuo.* Si intelligas filium fuisse captivum vivo patre, planè procedit, ut in l. lex Cornelia, versic. *quare etiam*, D. de vulgar. et pupill. notat Gloss. in l. pater, D. de captiv. et in l. quod si filius, eod. tit. non tamen expirabit tacita vulgaris, contenta in expressa pupillari, ut vult Gloss. et ibi Bartol. in dict. l. Cornelia, idem Bart. in l. 1. col. 8. vers. *ulterius quæro*, eod. tit. si verò intelligeres, mortuo patre pupillum fuisse captivum, tunc licèt de rigore juris videbatur, substitutionem pupillarem expirasse, ut in l. si quis filio ex hæredato, §. irritum, D. de injust. rup. tamen de æquitate confirmantur tabule pupillares, ut in dict. l. pater, in fin. et in dict. l. lex Cornelia, hoc sive in captivitate decedat impubes, sive pubes, quia si non revertatur, fingitur decessisse preambula hora captivitatis.

(4) *Enemigos de la fe.* Sentit ista lex inter Christianos non habere locum jura captivitatibus quoad personas, vide per Bartol. in l. hostes, in final D. de captiv.

(5) *Al padre.* Adde dict. l. lex Cornelia, in princip. et dict. l. pater, in princip. si verò pater, et filius sunt captivi, vide l. si pater captus, D. de vulgar. et pupillari.

(6) *Quando pierde la cibdad.* Hæc est media capitis diminutio, vide l. neque ei, §. eorum, de adopt. possunt enim hæc pœnæ cadere in pupillum dolla capace, l. si arrogati, D. de tutel. l. impuberem, D. de furt. l. impuberem, D. ad leg. Cornel. de fals. ratio est secundum Bart. post Guilliel. de Cugn. in l. in pupillari, D. de vulgar. et pupill. quia etiam si pupillus esset pubes, in tali statu non posset testari, l. ejus, qui, §. fin. D. qui testam. fac. l. 15. tit. 1. suprâ ead. Part. unde testamentum factum irritaretur, ut in dict. §. irritum. Sed cum hodie per l. 4. Tauri possit testari, videtur, quòd non procedat quod hic habetur, et sic quod substitutio pupillaris non expiret.

(7) *Quando pierde la familia.* Hæc est minima capitis diminutio, et vide l. neque ei, §. eorum, D. de adopt.

(8) *Que le profijasse otro.* Tunc tamen in effectu non expirat pupillaris substitutio, quia ex stipulatione debetur hæreditas illis, qui succedunt ex substitutione, si facta non esset arrogatio, l. non aliter, et l. his verbis, D. de adopt. Et quid si moriatur arrogator, an reconvalescat pupillaris substitutio facta à patre naturali? Vide Gloss. ubi eleganter Bald. col. 5. D. de adoption. et quid si ex dispensatione Papæ pupillus ingrederetur monasterium, vel traderetur monasterio à parente, an tunc expiret pupillaris substitutio? Vide per Bart. et Imol. in dict. l. in pupillari, ubi vide Alexand. et Jason.

(9) *Qualquier manara.* Et sic videtur, quod etsi per dignitatem exeat, substitutio pupillaris expiret; cujus contrarium tenet Bart. in l. 2. in princip. col. 5. vers. *ulterius quæro*, quid si exeat, etc. D. de vulgar. et pupill. et secundum hoc etiam videtur intelligenda ista lex Partitarum, ut etiam tetigi in l. 44. tit. 8. Part. 4. est enim commodum filii impuberis, ut pater sibi faciat testamentum, per l. ex tribus, C. de inoffic. testam. licèt fortè ex verbis generalibus hujus legis posset dici contrarium, quantum ad substitutionem pupillarem: et textus in authen. *substitutio quæ dignitate*, in cap. *illud*, collat. 6. liberans filium à patris potestate, in quo se fundat Bartolus, non loquitur in substitutione pupillari: non tamen audeo recedere à dicto Bart. cum quo communiter Doctores transeunt; quia ut dixi, substitutio pupillaris est favor, et commodum filii, Gloss. in dict. l. ex tribus.

(10) *No quiere ser heredero.* Habes hic, quod substitutio pupillaris evanescit, pupillo repudiante paternam hæreditatem; et sic, quod existentia sui hæredis non confirmat tabullas pupillares. Cujus con-

trarium probatur in l. pater, D. de privileg. creditor. et in l. si filius, qui patri, D. de vulgar. et pupill. et in l. si pupillus, D. de acquir. hæred. unde videtur corrigere jus commune; quod non credo verum, quia ubi istæ leges Partitarum hoc non expriment, non est de earum intentione commune corrigere; imò debet suppleri, intelligi, et limitari per jura communia; unde intellige istam legem, quando pupillo fuit datus cohæres extraneus, quia tunc suitas tollitur, ut in l. apud Julianus, §. idem Julianus, D. ad Trebell. quando verò existentia sui hæredis non esset sublata, fatendum est ex ea confirmari tabulæ pupillares; cum neque per istas l. Partitarum jura suitatis sint sublata in bis, in quibus suitas est favor filiorum suor. m., ut in l. 21. et ibi dixi, tit. 5. suprâ ead. Part. et favor est, quod confirmatur testamentum pupillare, ut Inst. de pupill. subst. in princ. vide latè in ista materia Bartol. et Alexand. et Doctor. in dict. l. si filius, qui patri, ubi etiam vide, an revivescat suitas, si extraneus cohæres repudiet, ut ex ea pupillaris substitutio confirmetur, et communis conclusio est, quod non, ut etiam tradit Socinus, ibi column. 10. quem vide. An autem hodie etiam non adita hæreditate conservetur pupillaris substitutio ex l. Ordinum? Vide, quæ dicam infrâ eod. in gloss. super verbo *se desataria*.

(11) *Engañosamente.* Concordat cum l. 2. vers. *planè*, D. de vulgar. et pupill.

(12) *Del testamento.* Volens ab intestato habere; et vide, quæ in hoc notat Bartol. in l. si arrogator, in fin. D. de adopt.

(13) *Del testador.* Et etiam hæreditatem pupilli, ut probatur in dict. l. 2. vers. *planè*, et ibi Paul. de Castr. notat.

(14) *Afirmasse.* Concordat cum l. 2. versic. *ego, etiamsi minor*, D. de vulgar. et pupill.

(15) *Se desataria.* Concordat cum l. Papinianus, §. *sed nec impuberis*, D. de inoffic. testam. de jure tamen communi per authen. *ex causa*, C. de liber. præter. communis conclusio est, quod conservetur pupillaris substitutio, rupto testamento ex causa præteritionis, vel exheredationis, ut tenet Bartol. in l. 1. §. 1. et ibi communiter Doctor. D. de vulgar. et pupill. et in dict. authen. *ex causa*, post Gloss. ibi; Dyn. tamen, ut refert Bart. in dict. §. 1. tenuit contrarium dicens, quod authentica *ex causa* loquitur in legalis, et fideicommissis, quæ etiam sine testamento possunt ab intestato relinqui, non in substitutione pupillari, quæ non tenet sine testamento paterno, l. 2. §. 1. versic. *adeo*, et §. *prius*, D. de vulgar. et pupill. et suprâ eod. l. 6. et istam opinionem approbat ista lex Partitarum, quæ etiam videtur fuisse opinio Azon. C. de impuber. et alijs subst. in summa, col. 5. C. ad fin. quod tene menti, nam licèt ex l. 41. tit. 7. et l. fin. tit. 8. ead. Part. approbetur id, quod habetur in dict. authen. *ex causa*, tamen in substitutione pupillari procedet hodie in regno ista lex: et opinionem etiam Dini contra communem nitiur comprehendere Jason in dict. l. 1. §. 1. ubi vide per eum: opinionem etiam Dini tenet Bald. in authen. *ex causa*, col. 9. et 10. C. de liber. præterit. nec obstat l. 1. tit. de los testamentos, lib. 5 in Ordin. Regal. quia illa lex tantum decidit casum illum, quando deficit hæredis institutio, quia testator illam non fecit, vel si fecit, hæres non adivit hæreditatem; et iste casus, de quo in ista lege Partitarum quando testamentum dissolvitur ex causa præteritionis, vel exheredationis, non deceditur ibi; ideò remanet sub dispositione juris communis, l. *commodissime*, D. de liber. et posthum. l. si extraneus, D. de condit. ob caus. nisi ad hoc respondeas, quod paria sunt, institutionem non fecisse, vel inutilem fecisse, cap. *inter corporalia*, de translat. *Episc. vel elect.* et facit bonus textus in l. si aut nullum, C. de legit. hæred. et paria sunt nullo modo facere, vel ineptè facere, l. 2. et ibi notat Bartol. in princ. C. de success. edicto. Præterea si substitutio pupillaris teneret vigore illius legis Ordinamenti, etiam quando nullum instituit hæredem, ex verbo *en las otras cosas*, ibi posito, nam ista appellatio cæterorum etiam continet tabulas pupillares, ut tradit Bart. in dicto §. 1. à fortiori tenebit, quando instituit, et ex causa præteritionis rumpatur, ex his, quæ dicit Gloss. in dict. §. 1. Item quod procedit illa lex Ordinamenti in his, quæ necessario institutionem hæredis exigunt, et non debet restringi ad ea, quæ ab intestato in codicillis fieri possent; de quo vide, quæ dixi in l. 2. tit. 7. ead. Part. in gloss. super verbo *no quisiera*. Quid autem in substitutione exemplari? Bald. vult in l. *humanitatis*, col. 5. C. de impub. et alijs substut. quod non possit fieri filio præterito; et vide ibi additionatorem.